

УДК 634.63

Код UPOV: OLEAA_EUR

Методика
проведення експертизи сортів маслини європейської
(*Olea europaea* L.) на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Olea europaea* L. та їхніх гібридів.

2. Необхідний рослинний матеріал – саджанці

1) Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається садивний матеріал для експертизи сорту.

2) Мінімальна кількість садивного матеріалу має становити 5 однорічних саджанців або 5 однорічних дерев, щеплених на визначених авторах підщепах.

3) Садивний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості та сортових характеристик.

4) Садивний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

1) Тривалість експертизи

Експертиза має тривати два незалежні цикли задовільного плодоношення. За необхідності експертизу продовжують на третій цикл.

2) Місце експертизи

Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3) Умови проведення експертизи

Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і

розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано літерами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

4) *План експертизи*

Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше п'ять рослин. Рекомендована схема розміщення рослин $5,0 \times 4,0$ м.

5) *Метод дослідження*

Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких впродовж вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

6) *Кількість рослин / частин рослин*

Експертизі підлягає щонайменше п'ять дерев.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 5 рослин або 25 частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 5 рослин або 25 частин рослин;

VG: візуальна разова оцінка 5 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 5 рослин або 25 частин рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу і використовується для формування групи подібних сортів.

1) *Експертиза на відмінність*

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

2) *Експертиза на однорідність*

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 5 рослин нетипові не допускаються.

Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

3) *Експертиза на стабільність*

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Дерево: габітус (ознака 2);
- Плід: маса (ознака 16);
- Плід: покривне забарвлення за повної стиглості (ознака 22);
- Плід: симетрія в положенні А (ознака 23);
- Плід: форма верхівки в положенні А (ознака 24);
- Плід: сосочок (ознака 25);
- Кісточка: відношення довжина / ширина (ознака 31);
- Кісточка: маса (ознака 32);
- Кісточка: гострий кінець (ознака 38);
- Кісточка: зморшкуватість поверхні (ознака 40).

Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами необхідно висаджувати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами – членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови докільля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

(a)–(f) – див. пояснення в Розділі 8.

7. Таблиця ознак сортів маслини європейської

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) (+) QN	Дерево: за силою росту росту VG	слабке	3	Aloreña
		середнє	5	Picual
		сильне	7	Lechin de Sevilla, MGS ASC315
2. (*) (+) QN	Дерево: габітус VG	прямий	1	Alameño de Cabra
		розлогий	3	Picual
		пониклий	5	Sikitita
3. (*) (+) QN	Дерево: крона за щільністю VG	нещільна	3	Gordal de Granada
		середньої щільності	5	MGS GRAP561, Picudo
		щільна	7	Lechin de Sevilla
4. (+) QN	Плодова гілка: кількість бічних пагонів VG	відсутні або дуже мала	1	Manzanilla de Sevilla
		мала	2	Lechin de Granada
		середня	3	Kalamata
		велика	4	Carrasqueño de la Sierra
5. (*) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS (a)	коротка	3	Arbequina
		середня	5	MGS ASC315, Picudo
		довга	7	Gordal Sevillana
6. (*)	Листкова пластинка: за	вузька	3	Callosina, MGS MARIENSE

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
QN	шириною MS (a)	середня	5	Hojiblanca, MGS ASC315
		широка	7	Picudo
7. (*) (+) QN	Листкова пластинка: відношення довжина / ширина MS (a)	мале	3	Manzanilla de Seville
		середнє	5	Picual
		велике	7	Cornezuelo de Jaen, MGS MARIENSE
8. QN	Листкова пластинка: інтенсивність зеленого зabarвлення верхнього боку VG, (a)	слабка	1	Arbosana
		середня	2	Lechin de Sevilla
		сильна	3	Gordal Sevillana
9. (*) (+) PQ	Листкова пластинка: вигин поздовжньої осі VG (a)	увігнута	1	Picual
		плоска	2	Galego
		опукла	3	Zarza
10. QN	Листкова пластинка: закручування VG	відсутнє або слабке	1	
		помірне	2	
		сильне	3	
11. (+)	Суцвіття: за довжиною	коротке	1	Carolea
		середнє	2	Koroneiki

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
QN	VG (b)	довге	3	Konservolia, MGS GRAP541
12. (+)	Суцвіття: за шириною QN VG (b)	вузьке	1	MGS GRAP541, Ogliarola Messinese
		середнє	2	Mission
		широке	3	Mission
13. (+)	Квітка: положення часток віночка QN VG (b)	пряме	1	Giarraffa
		горизонтальне	2	Carolea
		завернуте	3	Frantoio
14. QN	Плід: за довжиною MS (c)	дуже короткий	1	Arbequina, MGS MARIENSE
		короткий	3	Manzanilla de Sevilla
		середній	5	Konservolia, MGS GRAP561
		довгий	7	Barouni
		дуже довгий	9	Bella di Cerignola
15. QN	Плід: за шириною в положенні В MS (c)	дуже вузький	1	Koroneiki
		вузький	3	Mission
		середній	5	Manzanilla de Sevilla
		широкий	7	Barouni
		дуже широкий	9	Gordal Sevillana
16. (*) QN	Плід: маса MS (c)	дуже мала	1	
		мала	3	Koroneiki
		середня	5	Carrasqueño de la Sierra
		велика	7	Picudo

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
		дуже велика	9	Gordal Sevillana
17. (+) PQ	Плід: форма в положенні А VG (с)	яйцеподібна	1	Gordal Sevillana
		видовжена	2	Frantoio
		вузько- еліптична	3	Cornezuelo de Jaen
		еліптична	4	Lechin de Sevilla
		округла	5	Manzanilla de Sevilla
		обернено- яйцеподібна	6	Verdial de Huevar
18. (*) QN	Плід: відношення довжина / ширина в положенні А VG (с)	мале	3	Manzanilla de Sevilla
		середнє	5	Frantoio
		велике	7	Cornezuelo de Jaen
19. QN	Нестиглий плід: інтенсивність зеленого забарвлення VG (d)	слабка	1	Arbequina
		середня	2	Barouni
		сильна	3	Itrana
20. QN	Нестиглий плід: розмір сочевичок VG (d)	малий	1	Leccino
		середній	2	Ascolana Tenera, MGS ASC315
		великий	3	Itrana
22. (*) PQ	Плід: покривне забарвлення за повної стиглості	фіолетове	1	Ascolana Tenera
		темно- фіолетове	2	Maurino, Mission, Verdial de Huevar

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	VG (с)	чорне	3	Picual
23. (*) QN	Плід: симетрія в положенні А VG (с)	симетричний	1	Manzanilla de Sevilla
		слабко асиметричний	2	Hojiblanca, MGS MARIENSE
		сильно асиметричний	3	Picudo
24. (*) PQ	Плід: форма верхівки в положенні А VG (с)	гостра	1	Cornezuelo de Jaén
		тупа	2	Coratino, Gordal Sevillana
		округла	3	Manzanilla de Sevilla, MGS GRAP541
25. (*) (+) QN	Плід: вираженість сосочка VG (с)	відсутній або слабка	1	Hojiblanca
		середня	2	Pajarero
		сильна	3	Limoncillo, MGS ASC315
26. (*) (+) QN	Плід: форма основи в положенні А VG (с)	округла	1	Gordal Sevillana, MGS GRAP541
		від округлої до зрізаної	2	
		зрізана	3	Manzanilla de Sevilla

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
27. (+) QN	Плід: наліт на поверхні VG (c)	слабкий	3	Coratina, Picual
		середній	5	Frantoio
		сильний	7	Barnea
28. (+) PQ	Кісточка: форма в положенні В VG (c)	яйцеподібна	1	Bella di Spagna
		видовжена	2	Leccino
		еліптична	3	Hojiblanca, MGS GRAP541
		округла	4	Itrana
		обернено- яйцеподібна	5	Aloreña
29. QN	Кісточка: за довжиною MS (e)	коротка	3	Arbosana
		середня	5	Konservolia
		довга	7	Bella di Cerignola
30. QN	Кісточка: за шириною в положенні В MS (e)	вузька	3	Koroneiki
		середня	5	Mission
		широка	7	Gordal Sevillana
31. (*) QN	Кісточка: відношення довжина / ширина VG (e)	мале	1	Arbequina
		середнє	2	Barouni
		велике	3	Bella di Cerignola
32. (*) QN	Кісточка: маса MG (e)	дуже мала	1	
		мала	3	Arbequina
		середня	5	Imperial, Itrana
		велика	7	Barouni, Picudo
		дуже велика	9	Gordal Sevillana

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
33. (*) (+) QN	Кісточка: симетрія в положенні А VG (e)	симетрична	1	Arbequina
		слабко асиметрична	2	Lechin de Sevilla, MGS MARIENSE
		дуже асиметрична	3	Picudo
34. (*) (+) QN	Кісточка: симетрія в положенні В VG (e)	симетрична	1	Hojiblanca
		слабко асиметрична	2	Lechin de Sevilla, MGS MARIENSE
		дуже асиметрична	3	Pajarero
35. (*) (+) QN	Кісточка: кількість борозенок на базальному кінці VG (e)	менше семи	1	Bical, MGS GRAP541
		сім-десять	2	Picual
		більше 10	3	Manzanilla Prieta
36. (*) (+) PQ	Кісточка: розподіл борозенок на базальному кінці VG (e)	рівномірно	1	Hojiblanca, MGS GRAP541, MGS MARIENSE
		слабко згруповані навколо шва	2	
		дуже згруповані навколо шва	3	Villalonga
37. (*)	Кісточка: форма верхівки в положенні А	гостра	1	Picudo
		тупа	2	
		округла	3	Chorrúo

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
(+) PQ	VG (e)			
38. (*) (+) QL	Кісточка: гострий кінець VG (e)	відсутній	1	Lucio, MGS MARIENSE
		наявний	9	Chorro,uo, MGS GRAP561
39. (*) (+) PQ	Кісточка: форма основи в положенні A VG (e)	гостра	1	Cornezuelo de Jaen
		округла	2	Morona
		зрізана	3	Azapa, MGS GRAP561
40. (*) QN	Кісточка: зморшкуватість поверхні VG (e)	слабка	1	Lechin de Sevilla
		середня	2	Cacereña, Manzanilla de Sevilla
		сильна	3	Bodoquera, MGS ASC315
41. (+) QN	Час досягання плодів VG (c)	дуже ранній	1	
		ранній	3	Picual
		середній	5	Gordal Sevillana
		пізній	7	Hojiblanca
		дуже пізній	9	Don Carlo

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів маслини європейської

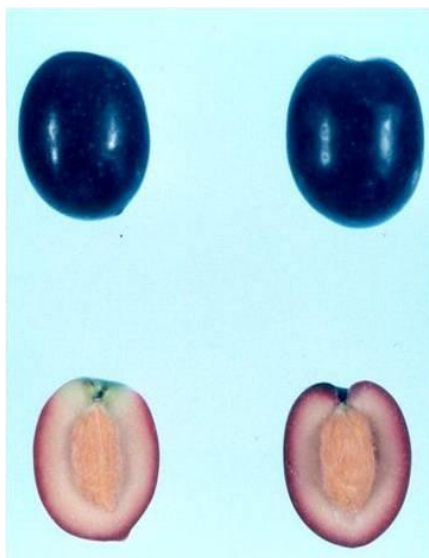
1) Пояснення, які охоплюють декілька ознак

Ознаки обстежують за таким ключем у другій колонці Таблиці ознак, як зазначено нижче:

(a) Листкова пластинка: обстежують повністю розвинуті листки з центральної частини однорічного пагона.

(b) Суцвіття: обстеження проводять на суцвіттях з центральної частини плодових гілочок.

(c) Плід: обстежують повністю стиглі плоди. Часом досягання вважають час, коли 80% плодів на деревах забарвлені. Для плодів використовують два положення (А і В). Положення А – це положення, в якому органи показують свою найбільшу асиметричність. Положення В досягається поворотом на 90° по поздовжній осі з положення А так, щоб представити спостерігачеві найбільш розвинену частину органу.

Положення А Поворот на 90° Положення В

Найбільш асиметричний Найбільш симетричний

(d) Нестиглий плід: усі обстеження проводять, коли 10% плодів на дереві забарвлені. Плід обстежують за повного розвитку, але ще не забарвлений.

(e) Кісточка: обстеження проводять на сухій добре очищеній кісточці того ж зразка, що використовується для обстежень на плодах. Для кісточки використовують два положення (А і В). Положення А – це положення, в якому органи показують свою найбільшу асиметричність. Положення В досягається поворотом на 90° по поздовжній осі з положення А так, щоб представити спостерігачеві найбільш розвинену частину органу.

2) Пояснення, які стосуються окремих ознак

До 1 Дерево: за силою росту

Силу росту дерева визначають як загальний приріст вегетативного росту, який включає розвиток крони у висоту і в об'ємі.

До 2 Дерево: габітус

Габітус визначається природнім положенням гілок і пагонів.

До 3 Дерево: крона за щільністю

Щільність крони включає загальну кількість вегетативних пагонів. Потрібно прийняти до уваги такі характеристики як довжина міжвузлів, кількість і сила росту пагонів і розмір листків.

До 4 Плодова гілка: кількість бічних пагонів

Обстеження проводять на 5 плодових гілках з кожного дерева.

До 7 Листкова пластинка: відношення довжина / ширина

3

Мале

5

середнє

7

велике

До 9. Листкова пластинка: вигин поздовжньої осі.

1

Увігнута

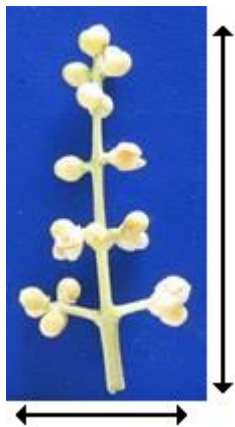
2

плоска

3

опукла

До 11 + 12 Суцвіття: за довжиною (11); за шириною (12)

До 13 Квітка: положення часток віночка

1

Пряме

2

горизонтальне

3

завернуте

До 17 Плід: форма в положенні А

← найширша частина →		
(нижче середини)	посередині	(вище середини)
Широка (сплюснута) ← (довжина/ширина) → вузька (видовжена)	 2 видовжена	
	 4 еліптична	 6 обернено- яйцеподібна
	 5 округла	
 1 яйцеподібна		

До 25 Плід: вираженість сосочка

1

2

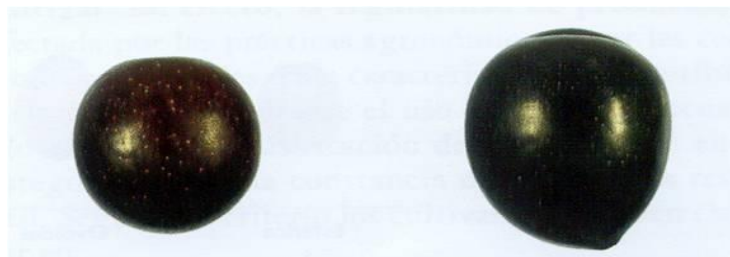
3

Відсутній або слабка

середня

сильна

До 26 Плід: форма основи в положенні А

1

3

Округла

зрізана

До 27 Плід: наліт на поверхні

Обстеження проводять на повністю стиглому плоді. Наліт – це восковий шар на шкірці, який може бути видалений шляхом ручного тертя.

До 28 Кісточка: форма в положенні В

		←	найширша частина	→		
		(нижче середини)	(посередині)	(вище середини)		
Широка (сплюснута) ← (довжина / ширина) → вузька (видовжена)	 1 яйцеподібна	 2 видовжена		 5 обернено- яйцеподібна		
		 3 еліптична				
		 4 округла				

До 33 Кісточка: симетрія в положенні А

Симетрична слабо асиметрична сильно асиметрична

До 34 Кісточка: симетрія в положенні В

Симетрична сильно асиметрична

До 35 Кісточка: кількість борозенок на базальному кінці

Підраховується кількість борозенок, що відходять від місця прикріплення плодоніжки.

До 36 Кісточка: розподіл борозенок на базальному кінці.

1

Рівномірно

3

дуже згруповані навколо шва

До 37 Кісточка: форма верхівки в положенні А

1

Гостра

2

тупа

3

округла

До 38 Кісточка: гострий кінець

1

Відсутній

9

наявний

До 39 Кісточка: форма основи в положенні А

1

Гостра

2

округла

3

зрізана

До 41 Час досягання плодів

Обстежується, коли 80% плодів на дереві забарвлені.

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Olive (*Olea europaea* L.) (TG /99/4, UPOV) // Geneva. 2011-10-20. – 36 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg099.pdf